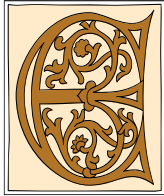

De prins en de **vont**

Al geruime tijd dien ik als gids in de Walburgiskerk. Een van de topstukken daar is een geelkoperen vont, waarover een onwaarschijnlijk verhaal de ronde doet. Ongeveer zo lang als ik gids ben, probeer ik te achterhalen waar dat verhaal oorspronkelijk vandaan komt.

Jan Frings

Jan Frings is redactielid van het tijdschrift *Zutphen* en amateur-historicus.

Er bestaan enkele versies van dit verhaal, maar de kern is: Prins Frederik Hendrik was eens in Zutphen. Bij die gelegenheid werd hem de vont getoond, en toen de prins deze geïnteresseerd bekeek, bood men hem de vont aan. Hij zou die vast wel goed kunnen gebruiken om een kanon van te maken, werd gesuggereerd. Daarop ontstak de prins in woede en zou gezegd hebben: ‘Wie in Zutphen is geweest en deze vont niet heeft gezien, die is niet in Zutphen geweest.’

Pats; die zit. Daarom is het zo leuk om te vertellen. En het leidt tot triomfantelijke gezichten. Maar waar kan het niet zijn; het is technisch onmogelijk. Immers, een kanon is van brons, een legering van koper en tin, en deze vont bestaat uit een legering van koper en zink. Maar misschien weet een corrupte bestuurder zoiets niet. Dat is dus een optie voor echtheid van het verhaal, een kleine.

Een bron?

Soms helpt het toeval een handje. Ik zat te snuffelen in geërfde boeken en tijdschriften, en daar vond ik een artikel.¹ De auteur, Schulte, noemt dit verhaal, wijst op het altijd dreigende gevaar van cultuurverkwanseling, en noemt de bron, ‘waarin dit verhaal nog wordt aangehaald en gelogenstraft.’ Die bron is *Tegenwoordige Staat der Vereenigde Nederlanden III, Gelderland*, blz. 359-360.² Dat is via Google Books te bereiken. Daar staat ‘eene koperen Doopvont’ vermeld. Verder staat er: ‘Men vertelt, dat deeze Doopvont den Prinse van Oranje eens aangeboden werdt, om er geschut van te gieten; doch dat hy, door de fraaiheid van ’t werkstuk wederhouden, deeze aanbieding van de hand wees. Doch deeze vertel-

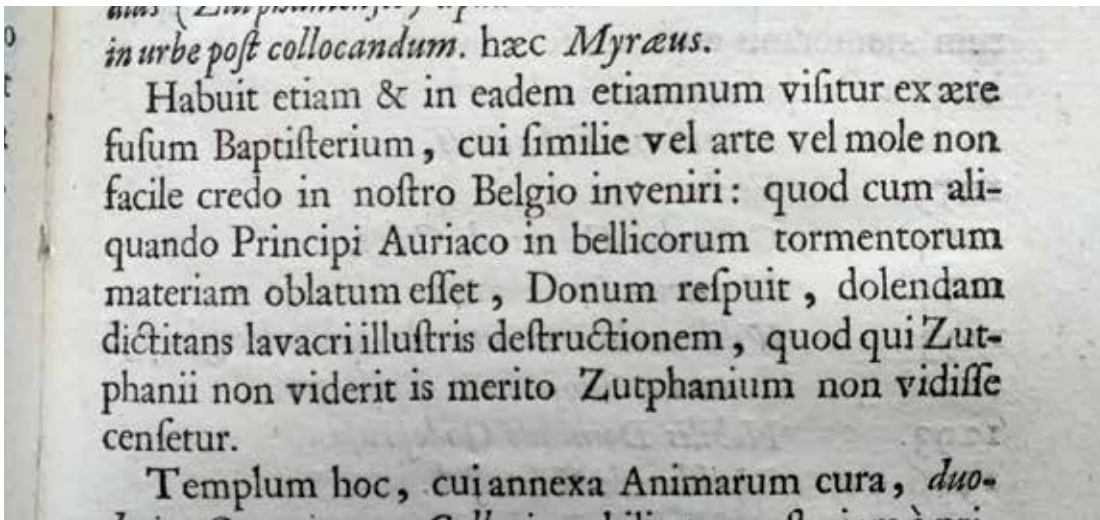

FOTO AUTEUR

Detail van de doopvont in de Walburgiskerk.

ling heeft geen grond altoos.’ Dat is niet *gelogenstraft*; er staat alleen dat het onwaarschijnlijk is, maar niet waarom. We zijn nog weinig verder. Maar er staat een bron genoemd: ‘Lindeborn, *Hist. Episcop. Daventr.* Cap IV. § 1’.³

Ook dat is te vinden bij Google Books. Dat is een scan van een boek uit 1670. Het is in het Latijn, maar herkenbaar is dat het gaat over de diverse kerken in de omgeving en de naam Zutphen blijft ook herkenbaar. Ooit heb ik wat Latijn geleerd en daarvan weet ik nog net genoeg om iets te herkennen. Het hierbij gegeven frag-

Het fragment uit *Historia sive notitia episcopatus Daventriensis* van J. Lindeborn.

ment gaat inderdaad over het verhaal. Na Baptisterium (doopvont) staat dat het niet makkelijk is zoiets in ons België te vinden. Verder dat de Prins van Oranje (Auriaco) er wel wat aan kon hebben in oorlogstijd. Hij wees het geschenk af (*Donum respuit*), met nadruk zeggend dat de vernietiging van dit illustere bekken betreurenswaardig zou zijn, en dat wie in Zutphen dit niet heeft gezien, terecht geacht wordt Zutphen niet te hebben gezien.

Princeps Auriaco

Opmerkelijk is dat er sprake is van een ongenoemde prins van Oranje; dat maakt het waarschijnlijk dat in de oorspronkelijke versie geen naam genoemd wordt. Dan komt er een probleem bij: wie heeft wanneer Frederik Hendrik, een enkele keer is het Maurits, er bij gehaald? Er zijn een paar bezoeken aan Zutphen door beide Oranjes genoteerd: Maurits 2 februari 1592, Frederik Hendrik 10 april 1605 en 2 april 1644 met zijn zoon Willem.⁴ De kans op een bron wordt wel erg klein.

We weten dat de vont een keer bijna te gelde is gemaakt; dat is beschreven door Tadama.⁵ In 1591 was Zutphen veroverd, maar Groenlo was nog Spaans; buiten de muren was het niet altijd veilig. In 1597 hebben een keer Spanjaarden al het vee van de burgers geroofd, een financiële ramp. Toen is overwogen de vont te verkopen. Omdat de kerkmeesters op het idee kwamen kerkelijk land te verpachten, was dat niet nodig. Dat had niets met corruptie te maken.

Stadsroddel

Waar Jan Lindeborn zijn verhaal vandaan heeft, weten we niet, want een bron geeft hij niet. We zagen al dat het vinden van een geschreven bron langzamerhand erg onwaarschijnlijk is. Blijf de ongeschreven bron, dat wat mensen elkaar vertellen, een verhaal dat rondgaat.⁶ “De Prins komt in Zutphen en staat naar de vont te kijken. Komt de burgemeester langs en biedt hem de vont aan om er een kanon van te gieten.” Dan doet het er niet toe of het kunstwerk van messing of brons of wat ook is, wel dat het kostbaar, dierbaar is en nog in 1597 gered is door de kerkmeesters. Dan gaat het over wantrouwen jegens ‘de hoge heren’ die vooral weten wat goed voor hen zelf is. Maar gelukkig staat de Prins boven dit gekonkel, dus: “Zegt de Prins: Lammeling, zoiets moois verpatsten? Wie in Zutphen is geweest, en deze vont niet heeft gezien, die is niet in Zutphen geweest!”

Noten

1. A.G. Schulte, *Een bron van inspiratie; de doopvonten van Gielis van Eynde en Jan Brom in Zutphen, Overveen en Arnhem*, Publikatie Stichting Oude Gelderse Kerken Afl. 28 (1989) p. 203-225.
2. *Tegenwoordige staat der Vereenigde Nederlanden; derde deel vervattende de beschrijving der provincie Gelderland, met naauwkeurige landkaarten en fraaije printverbeeldingen versierd* (Amsterdam 1741).
3. J. Lindeborn, *Historia sive notitia episcopatus Daventriensis* (Keulen 1670).
4. W.J.A. Harberts, ‘Snippers uit de oude doos III’, *Zutphense Courant*, 27 juli 1864.
5. R. W. Tadama, *Geschiedenis der stad Zutphen van de vroegste tijden tot 1795*, Zutphen, 1856, p. 238.
6. Dank aan Riet Rikmenspoel-Kreetz, niet alleen voor de hulp bij het laat-Latijn, maar zeker ook voor deze suggestie.